

چرا به هجرت نمی‌اندیشیم؟

● محمد مهدی ماتنگار

قرآن کریم می‌فرماید:

«فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين و لينذروا قومهم اذا رجعوا اليهم لعلهم يحذرون»^۱

به نظر می‌رسد که مستفاد از این کلام وحی، این است که حوزه‌های علمیه دو رسالت مهم بر دوش دارند:

الف) تفقه در دین

ب) انذار مردم

اگر این گونه باشد، تبلیغ، آن هم تبلیغ تخصصی یعنی با ابزار لازم و متناسب با شرایط مخاطب و نیاز روز، چنانچه درست انجام شود باید جامعه را به سمت «حذر»، رهنمون سازد. آیا پاسخ بخشی از مشکلات دینی - فرهنگی عموم جامعه و به خصوص نسل جوان در این نیست که: اولاً حوزه به

رسالت دوم خود یعنی انذار و تبلیغ، به صورت کارشناسانه نیندیشیده و بیشتر سرمایه‌گذاری خود را برای تفقه در دین صرف نموده است، غافل از این که فریاد «نُفِر» در وحی الهی برای، تفقه‌ای است که به دنبالش انذار و حذر صورت پذیرد.

اما چگونه انذاری؟ آنچه به عنوان یک سنت پسندیده‌ی حوزه‌های علمیه بوده و در حال حاضر هم هست، هجرت سفیران هدایت در مناسبت‌های ویژه، به خصوص ماه محرم الحرام و ماه مبارک رمضان و در برخی موارد اعیاد و وفیات، می‌باشد، که باید دید آیا با بروز پدیده‌ی مقدس انقلاب اسلامی ایران به رهبری حوزه و روحانیت، و با توجه به جنگ احزابی که دشمنان دین و معنویت به راه انداخته‌اند، نباید در کمیت و

کیفیت این کار تحولی صورت پذیرد؟ در حالی که نیازهای داخلی و بین‌المللی روز به روز در حال تحول و افزایش است. روزگاری پاسخ‌گویی به مسائل دینی و ارزشی، تنها و تنها بر دوش حوزه و حوزویان بود ولی امروزه که نظام مقدس اسلامی بر این کشور حکومت می‌کند، متولیان این پاسخ‌گویی متکثر شده‌اند و چنانچه حوزه در این رقابت نتواند همراهی درست را داشته باشد، ناچار از ترک میدان خواهد بود که توجه به همین تهدید و خطر، کفایت می‌کند تا دلسوزان دین و انقلاب را به نکاپو برای برنامه‌ریزی دقیق‌تر و واقع‌بینانه‌تر وادارد. تا هنوز دیر نشده، چاره‌ای بیندیشید.

آنچه تجربدی تبلیغ دیگر مکاتب نشان می‌دهد، این است که «هجرت تبلیغی» باید در سه محور کوتاه مدت و مقطعی، میان مدت، و بلندمدت با یک سازماندهی دقیق و پویا انجام پذیرد.

هجرت‌های کوتاه مدت و مقطعی

همان است که از قبل بوده و به حمد الهی به برکت انقلاب اسلامی، از کم و کیف والاتر برخوردار شده، و در ماه‌های رمضان، محرم و مناسبت‌های دینی و انقلابی صورت می‌پذیرد و از جایگاه ویژه‌ای هم برخوردار است و باید در جهت استحکام، تنوع، تعمیق و پویایی آن تلاش بیشتری صورت

پذیرد.

هجرت‌های میان مدت

هجرت‌های یک ساله یا دو ساله‌ای است که برای تصدّی امور فرهنگی در شهرها و روستاها صورت می‌پذیرد و عمده‌ترین مجری و درخواست‌کننده‌ی آن نهاد‌های انقلابی هستند و طبیعی است که براساس ویژگی‌های کاری خود، فراخوانی را به صورت عمومی و یا خصوصی داشته و از میان نیروهای حوزوی، متناسب با کار خود، دست به انتخاب زنند. و بنا بر ضرورت، حوزه باید برای این گونه هجرت‌ها ابتکار عمل را به دست گیرد.

هجرت‌های بلند مدت

هجرت کم‌رنگی است که برای تصدّی امر حوزه‌های علمیه‌ی شهرستان‌ها، امور فرهنگی در شهرها و نهادها و تصدّی جایگاه امامت جمعه و جماعات صورت می‌پذیرد و بیش از آن که تحت یک برنامه‌ی تعریف شده و مشخص باشد براساس سلايق و ویژگی‌های شخصی و توانمندی‌های بالقوه، با آن برخورد می‌شود، لذا روند رو به رشدی را از خود نشان نداده است.

مشکلات هجرت

اگر بخواهیم در قالب دسته‌بندی، مشکلات هجرت را در عناوینی جامع بیان کرده باشیم، به نظر می‌رسد عناوین ذیل بتوانند

پوشش دهنده‌ی همه‌ی مشکلات باشند:

الف) فقدان جایگاه درست برای طلاب مهاجر در ساختار فرهنگی

بدیهی است وقتی جایگاهی و تعریفی نباشد، انسان به موجودی سرگردان تبدیل می‌شود.

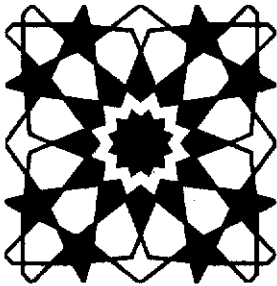
ب) فقدان سیستم پشتیبانی آموزشی حوزوی

همه‌ی دستگاه‌ها برای ارتقای سطح علمی نیروهای خود، اعم از مدیران و غیره، سیستم آموزش ضمن خدمت را برای رشد دانش و بینش نیروها، طراحی می‌کنند. ولی به نظر می‌رسد که احساس انقطاع از حوزه و درس و بحث، از جمله موانع جدی بر سر راه هجرت طلاب می‌باشد؛ ضمن این که فقدان آموزش، پویایی را از تبلیغ گرفته و آن را دچار دوز مژگی می‌کند.

ج) فقدان سیستم پشتیبانی کننده‌ی مالی و تدارکاتی

رهبر معظم انقلاب اسلامی، بارها تأکید کرده‌اند که کارهای فرهنگی را نباید با توجیه اقتصادی دنبال کرد و بدیهی است که چنانچه فضایی مهاجر بخواهند در محل مأموریت خود کارهای فرهنگی مفید داشته باشند نیاز به پشتیبانی جدی دارند که چون جایگاه آن‌ها تعریف شده نیست، پشتیبانی‌های درستی هم برای این برنامه‌ها وجود ندارد و موفقیت‌های

موردی و مقطعی هم به خاطر پیگیری‌های شخصی و شرایط خاص و ویژه بوده است. همین مشکل و احساس ناکارآمدی، این گونه کارهای فرهنگی را ابتر می‌کند و انگیزه‌ی مشتاقان آن را تضعیف می‌نماید. علاوه بر این که همه‌ی کارشناسان، ردیف‌های حقوقی ویژه و تشویق‌های ویژه دارند بجز کارشناسان فرهنگی که گاهی خوف این می‌رود که این هجرت باعث قطع اندک مزایای مادی حوزه نیز بشود.

د) مشکل سکونت و محل استقرار در مکان‌های مأموریت

طبیعی است که اگر به مهاجرین به عنوان کارشناسان فرهنگی نظر شود باید حداقل امکانات مورد توجه قرار گیرد.

راهکارها

الف) تبیین جایگاه فرهنگی برای هجرت و طلاب مهاجر

نظامی که براساس ارزش‌های اسلامی بنا شده است باید برای امور فرهنگی خود، جایگاه‌های تعریف شده‌ای داشته باشد تا

افراد با طی مراحل مختلف آموزشی و تجربی و کسب شرایط احراز آن جایگاه‌ها، در جایگاه مناسب قرار گیرند.

باید ضمن توجه به اختیارات و امکاناتی که وجود دارد، برای رسیدن به اهداف، برنامه‌ریزی دقیق کرد و وظایف درستی را طراحی نمود و این مهم را باید متولیان امور فرهنگی کشور از جمله شورای عالی مدیریت حوزه‌ی علمیه‌ی قم انجام دهند.

ب) ضرورت برنامه‌ریزی آموزشی برای روحانیون مهاجر و تقویت انگیزه‌ی هجرت به عنوان یکی از رسالت‌های اصلی حوزویان، از سوی مراجع و بزرگان حوزه

بدیهی است در این راستا همراهی اساتید و آیات عظام حداقل در هجرت‌های کوتاه مدت، از طرفی موجبات بهره‌مندی مردم از فیوضات آن استوانه‌های علم و تقوی را فراهم می‌سازد و از سوی دیگر هجرت، از جایگاه والایی برخوردار خواهد شد.

ج) طراحی سیستم تداوم آموزش
طلاب مهاجر چنانچه در دوران هجرت به صورت غیر حضوری و مکاتبه‌ای تحت برنامه‌ی آموزشی قرار گیرند اولاً: خود را جدای از حوزه احساس نمی‌کنند و ثانیاً: ارتقاء سطح علمی ایشان در بهره‌وری تبلیغ

نیز تأثیر غیرقابل انکاری خواهد داشت. ضمن این که این تعمیق علمی مانع برخورد‌های احساسی با پدیده‌های مختلف می‌شود.

د) پشتیبانی جدی مالی - تدارکاتی
هم حوزه‌ی علمیه باید خود را موظف به پشتیبانی‌های لازم اعم از تثبیت شهریه و اعطای هزینه‌ی مأموریت بداند و هم مسئولین کشوری و محلی باید پشتیبانی امور فرهنگی را برای خود افتخار بدانند و بر این باور باشند که توسعه‌ی سیاسی و اقتصادی وقتی می‌تواند در جهت اهداف اسلام و انقلاب قرار گیرد که همگام، و یا بهتر بگوییم اقتدای به توسعه‌ی فرهنگی کرده باشد.

تهدیدها و فرصت‌ها

در صورت عدم اهتمام جدی به هجرت سفیران نور، تهدیدهای زیادی اسلام و انقلاب و مردم را مورد هدف قرار خواهد داد، در حالی که توجه درست و جدی به هجرت، فرصت‌های زیادی را برای تحکیم و تعمیق اعتقادات و ارزش‌ها به وجود خواهد آورد. امید آن که حوزه‌های علمیه و متولیان امور فرهنگی بتوانند زمینه‌های تعمیق و توسعه‌ی ارزش‌های اسلام و انقلاب را فراهم آورند.

